

Samenvatting

Hieronder volgt een beschrijving van de meest in het oog springende ontwikkelingen uit het Jaarbericht 2009. De tabellen 1a en 1b geven een overzicht van de laatste cijfers over het middelengebruik en de drugscriminaliteit. Het percentage recente gebruikers is het percentage dat het afgelopen jaar een middel heeft gebruikt en het percentage actuele gebruikers is het percentage dat in de laatste maand een middel heeft gebruikt.

Drugs: gebruik en hulpvraag

Groot verschil cannabisgebruik regulier en speciaal onderwijs, hulpvraag blijft toenemen

Het percentage actuele cannabisgebruikers onder scholieren van 12-18 jaar van het reguliere voortgezet onderwijs daalde geleidelijk tussen 1996 en 2007. Deze daling deed zich vooral voor onder jongens. In 2007 was 8 procent een actuele cannabisgebruiker, 6 procent van de meisjes en 10 procent van de jongens. Tussen 2003 en 2007 daalde het percentage jongens dat op heel jonge leeftijd (14 jaar) al ervaring had met cannabis van 21 naar 13 procent; onder 14-jarige meisjes was de daling van het ooitgebruik in deze periode minder groot (van 16 naar 12 procent).

Vergeleken met leerlingen van het reguliere voortgezet onderwijs komt cannabisgebruik veel vaker voor onder leerlingen van REC-4 scholen van het speciaal onderwijs. Het gaat om de scholen van een Regionaal Expertise Centrum voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen, langdurig zieke kinderen met een psychiatrische problematiek, leerlingen van scholen verbonden aan een Pedologisch Instituut, het praktijkonderwijs (pro) en het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). Zo is 41 procent van de 16-jarige scholieren van REC-4 scholen een actuele cannabisgebruiker vergeleken met 13 procent van de leeftijdgenoten van het regulier onderwijs. Ook het gebruik van andere drugs komt meer voor onder scholieren van REC-4 scholen. Verschillen in drugsgebruik tussen scholieren van leerwegondersteunend onderwijs, praktijkonderwijs en het regulier onderwijs zijn kleiner of afwezig. Overigens gaat het bij de leerlingen op speciale scholen om kleine aantallen (zie bijlage F).

Ondanks de dalende trend in het afgelopen decennium is het percentage cannabisgebruikers onder Nederlandse scholieren in 2007 relatief hoog vergeleken met scholieren uit andere Europese landen. Van de EU-15 ligt alleen het actuele cannabisgebruik onder Spaanse scholieren van 15-16 jaar hoger (20%). Daarna volgen Nederland en Frankrijk (beide 15%), Italië (13%), België (12%) en het Verenigd Koninkrijk (11%). In de andere landen varieerde het percentage actuele cannabisgebruikers tussen een en tien procent.

Tegenover de dalende/stabiliserende trend in het cannabisgebruik onder scholieren staat een gestage groei van aantal cliënten met een cannabisprobleem bij de verslavingszorg. Tussen 1994 en 2008 steeg het aantal primaire cannabiscliënten van 1 951 naar 8 410. Van 2006 naar 2007 ging het om een toename van 23 procent en van 2007 naar 2008 om een verdere toename van vijf procent. De stijging deed zich voor in alle leeftijdsgroepen. Het percentage jonge cannabiscliënten onder de twintig jaar blijft al jaren stabiel rond 15 procent. Ruim de helft van de cannabiscliënten had ook problemen met een of meer andere middelen. In algemene ziekenhuizen worden nog steeds weinig mensen opgenomen vanwege cannabisproblematiek als hoofddiagnose (57 opnames in 2008). Het aantal opnames met cannabismisbruik en –afhankelijkheid als nevendiagnose is groter (476 in 2008) en vertoont een stijgende lijn. Van 2007 naar 2008 ging het om een toename van 19 procent. Bij een kwart (26%) van de opnames met cannabisproblematiek als nevendiagnose vormden psychosen de hoofddiagnose.

Deze trend in de hulpvraag kan wijzen op een toename van het aantal probleemgebruikers van cannabis, maar eveneens op een verbetering van het hulpverleningsaanbod voor cannabisproblematiek, of een toenemende bewustwording van de verslavende eigenschappen van cannabis, waardoor gebruikers wellicht sneller hulp zoeken. Ongeveer 29 duizend mensen in de algemene bevolking van 18-64 jaar voldoen aan een diagnose cannabisafhankelijkheid en 40 duizend mensen voldoen aan een diagnose cannabismisbruik.

Geen verdere toename cocaïnehelpvraag

Onder de schoolgaande jongeren van 12-18 jaar in het regulier onderwijs is het oitgebruik van cocaïne tussen 1996 en 2007 licht gedaald van drie naar 1,7 procent. Het actuele gebruik bleef ongeveer op hetzelfde niveau (rond 1%). Vergeleken met leeftijdgenoten uit andere Europese landen nemen Nederlandse scholieren een middenpositie in.

Cocaïnegebruik, vooral in de snuifbare poedervorm, komt relatief veel voor onder jongeren en jonge volwassenen met een uitgaande leefstijl. Cocaïne wordt echter niet alleen in uitgaansgelegenheden geconsumeerd maar ook vaak thuis, zowel in het weekend als doordeweeks. Naar schatting twaalf procent van de bezoekers van landelijke en regionale party's was in 2008/2009 een actuele cocaïnegebruiker en vijf procent had tijdens de uitgaansavond cocaïne gebruikt. Onder bezoekers van clubs en discotheken lag het actuele cocaïnegebruik wat lager, variërend tussen regio's van drie tot zes procent. De rookbare variant ('crack') komt veel voor onder opiaatverslaafden, maar de harddrugscene kent ook crackgebruikers die geen opiaten consumeren. Hoeveel mensen lichamelijke, psychische of sociale problemen krijgen vanwege overmatig cocaïnegebruik is niet bekend. Wel registreerde de verslavingszorg tot 2004 een sterke groei van het aantal primaire cocaïnecliënten, van 2 500 in 1994 naar tienduizend in 2004. Deze stijging heeft zich niet voortgezet. In de periode tussen 2004 en 2008 voltrokken zich twee tegengestelde trends, namelijk een lichte daling in het aantal primaire crackcliënten en een lichte stijging van het aantal cliënten met een snuifcoke probleem. Het *totale* aantal cocaïnecliënten (crack én snuifcoke) was in 2008 ongeveer op het niveau van 2004 (9 686 primaire en 7 581 secundaire cocaïnecliënten).

Het aantal ziekenhuisopnames waarbij cocaïnemisbruik of – afhankelijkheid als hoofddiagnose stond geregistreerd is beperkt maar vertoont de laatste jaren een geringe stijging. In 2006, 2007 en 2008 ging het om respectievelijk 90, 114 en 131 opnames. Het aantal opnames waarbij cocaïneproblematiek als nevendiagnose stond geregistreerd is groter. In 2006, 2007 en 2008 ging het om respectievelijk 514, 607 en 617 gevallen. Over een langere periode bezien is er sprake van een geleidelijke stijging.

Aandeel jonge opiaatgebruikers in de zorg blijft beperkt

Heroïne is niet populair onder jongeren. In 2007 had 0,8 procent van de scholieren van 12-18 jaar van het regulier onderwijs ervaring met deze drug en 0,4 procent gaf aan dit middel in de afgelopen maand te hebben gebruikt.

Volgens de laatste schatting voor 2008 bedraagt het aantal problematische opiatengebruikers in Nederland ongeveer 17 700 binnen een marge van 17 300 tot 18 100 problematische opiatengebruikers. Dat is minder dan een decennium geleden. De Nederlandse populatie opiaatgebruikers is in de loop der jaren gemiddeld steeds ouder geworden. Het aandeel jonge opiaatcliënten (15-29 jaar) bij de verslavingszorg daalde van 39 procent in 1994 naar 6 procent in 2005 en 2006 en stabiliseerde op 5 procent in 2007 en 2008. Tussen 2001 en 2004 daalde het totale aantal cliënten met een primair opiaatprobleem, van bijna 18 duizend naar 14 duizend en schommelde het tot 2007 rond dit niveau. In 2008 was het aantal opiaatcliënten (12 711) ongeveer acht procent lager dan in 2007. Slechts vijf procent van de opiaatcliënten klopte in 2008 voor het eerst aan voor hulp vanwege een drugsprobleem. De rest stond al eerder ingeschreven bij de verslavingszorg. De daling tussen 2002 en 2006 in het aantal opnames in algemene ziekenhuizen, waarbij opiaatproblematiek als nevendiagnose was gesteld stagneerde in de jaren er na. Tussen 2006 en 2008 is een lichte stijging (+14%) waarneembaar. Het aantal ziekenhuisopnames met opiaatproblematiek als hoofddiagnose blijft laag (79 in 2008).

Het aantal nieuwe en gemelde gevallen van hiv en hepatitis B en C onder injecterend drugsgebruikers is al jaren laag. Het aantal bestaande besmettingen, vooral met hepatitis C, in steden die daar gegevens over hebben, is echter hoog. Voor verreweg de meeste regio's in Nederland ontbreken cijfers over het vóórkomen van hepatitis C onder drugsgebruikers.

Toename amfetaminecliënten, maar aantal blijft laag

Het percentage oitgebruikers en actuele gebruikers van amfetamine onder scholieren van het regulier onderwijs vertoont tussen 1996 en 2007 een dalende lijn. Deze daling deed zich met name voor tussen 1996 en 1999. In 2007 had 1,9 procent van de scholieren van 12-18 jaar ooit amfetamine gebruikt en 0,8 procent deed dit nog in de afgelopen maand. Vergeleken met andere Europese landen is het percentage amfetaminegebruikers onder Nederlandse scholieren relatief laag.

Amfetamine is iets populairder onder jongeren en jongvolwassenen in het uitgaansleven, maar aanzienlijk minder dan ecstasy. In 2008/2009 was zeven procent van de bezoekers van landelijke en regionale party's een actuele amfetaminegebruiker. Ondanks signalen over een groeiende populariteit onder jongeren uit de provincie is het percentage actuele gebruikers van amfetamine onder clubbezoekers het hoogst in het westen (5,4%) en het laagst in het zuiden van het land (1,7%).

Het aantal amfetaminegebruikers dat aanklopte bij de verslavingszorg verdrievoudigde van tussen 2001 en 2007 en stabiliseerde in 2008 op 1 446 cliënten. Het aandeel van amfetamine op alle hulpvragen voor drugsproblematiek bij de verslavingszorg bleef al die jaren gering (tussen 2 en 4%). Het aantal opnames in algemene ziekenhuizen met misbruik en afhankelijkheid van amfetamine-achtigen (inclusief ecstasy) als hoofddiagnose blijft beperkt. In 2008 ging het om 54 opnames. Van 2006 naar 2007 deed zich wel een toename voor van het aantal nevend diagnoses in verband met afhankelijkheid en misbruik van amfetamine-achtigen, van 88 naar 136, een trend die zich in 2008 in mindere mate voortzette (145 opnames). Mogelijk hangen deze trends in de hulpvraag samen met een toename in het aantal probleemgebruikers van amfetamine, maar cijfers hierover ontbreken.

Ecstasygebruik zelden reden voor hulpvraag

Het ecstasygebruik onder scholieren vertoont tussen 1996 en 2007 een dalende lijn. In 2007 had 2,4 procent van de scholieren van 12-18 jaar van het voortgezet regulier onderwijs ervaring met ecstasy en 0,8 procent had deze drug in de afgelopen maand nog gebruikt.

Ecstasy blijft na cannabis de meest populaire illegale drug onder jongeren en jonge volwassenen in het uitgaansleven. In 2008/2009 was een kwart (24%) van de bezoekers van landelijke en regionale party's en festivals een actuele ecstasygebruiker. Bijna een op de vijf (18%) had tijdens de uitgaansavond nog gebruikt, maar dit percentage verschilde sterk tussen uitgaansgelegenheden. Onder bezoekers van clubs en discotheken varieerde het percentage actuele ecstasygebruikers van vijf procent in het noorden tot twaalf procent in het westen van Nederland.

Onbekend is het aantal mensen dat problemen krijgt vanwege ecstasygebruik. Ecstasygebruikers zoeken in elk geval niet vaak hulp bij de verslavingszorg. Het aandeel ecstasycliënten van alle drugscliënten in de verslavingszorg is al jaren gering (1%) en daalt licht. In 2008 ging het om 191 mensen met een primair ecstasyprobleem, in 2007 om 239. Drie keer zoveel cliënten noemen ecstasy als secundair probleem (571 in 2008). Ecstasygebruik kan een verstoring geven van hersenfuncties, vooral van het verbale geheugen. De effecten zijn echter doorgaans klein en andere factoren spelen mogelijk ook een rol (oververhitting, andere drugs, bestaande ziekten en kenmerken).

Toename GHB incidenten

Het gebruik van GHB lijkt onder de algemene bevolking en onder scholieren van het regulier onderwijs weinig voor te komen. In 2007 had 0,6 procent van de scholieren van 12-18 jaar ervaring met GHB. Hogere percentages worden gevonden onder scholieren van speciale scholen en jongeren in de jeugdzorg. Zo heeft 7,1 procent van de 16-jarigen van REC-4 scholen en 7 procent van de jongeren in de jeugdzorg ooit GHB gebruikt. Ook uitgaande jongeren en jongvolwassenen hebben vaker ervaring met GHB. In 2008/2009 had 4,6 procent van de bezoekers van landelijke en regionale party's in de afgelopen maand GHB gebruikt. Onder bezoekers van clubs en discotheken lag het percentage actuele gebruikers tussen een en twee procent.

GHB-gebruik, vooral dagelijks, kan tot afhankelijkheid leiden, en bij abrupte stopzetting tot vrij heftige onthoudingsverschijnselen. De hulpvraag vanwege GHB verslaving bij een aantal instellingen voor verslavingszorg is de afgelopen jaren toegenomen maar landelijke cijfers ontbreken. GHB is lastig te doseren en het risico op een overdosering is groot. Het aantal GHB slachtoffers bij spoedeisende eerste hulpdiensten is tussen 2003 en 2008 verviervoudigd tot naar schatting 980. Er is geen goed zicht op het aantal sterfgevallen waarbij GHB betrokken is. In 2008 registreerde de Doodsoorzakenstatistiek vier gevallen waarbij GHB betrokken was. Consumenten betaalden in 2008 circa zes euro per dosis van 5 ml.

Alcohol en tabak: gebruik en hulpvraag

Daling alcoholgebruik 12-14-jarigen, toename hulpvraag

In 2008 drinkt 81 procent van de algemene bevolking van 12 jaar en ouder 'wel eens alcohol'. Dit percentage is al jaren stabiel. Zwaar drinken (op één of meer dagen per week minstens zes glazen

alcohol drinken) komt voor bij tien procent van de bevolking, 17 procent onder mannen en vier procent onder vrouwen. Dat komt neer op in totaal 1,4 miljoen mensen. In 2001 was nog veertien procent van de bevolking van twaalf jaar en ouder een zware drinker. De licht dalende trend deed zich voor in alle leeftijdsgroepen tot 65 jaar en onder zowel mannen als vrouwen. Er zijn grote verschillen tussen leeftijdsgroepen, vooral als het om wat forser alcoholgebruik gaat. Zo was in 2008 bij 37 procent van de mannen en 12 procent van de vrouwen van 18-24 jaar sprake van zwaar drinken.

Het alcoholgebruik onder scholieren van het reguliere voortgezet onderwijs is tussen 2003 en 2007 afgenomen, maar alleen onder 12-14 jarigen. In 2007 was 32 procent van de scholieren in deze leeftijdsgroep een actuele drinker, in 2003 was dat 47 procent. Onder 15-18 jarigen bleef het gebruik stabiel (76% in 2003 en 75% in 2007). Ook het percentage scholieren van 12-14 jaar dat in de afgelopen vier weken wel eens vijf glazen of meer alcohol bij één gelegenheid heeft gedronken ('binge drinken') daalde tussen 2003 en 2007 (28% in 2003 versus 19% in 2007). Binge drinken kwam in 2007 onder ruim de helft van de 15-18 jarige scholieren voor, even veel als in 2003 (respectievelijk 57% en 56%). De populariteit van breezers is gedaald. Dronk in 2003 nog 29 procent van de scholieren van 12-18 jaar wekelijks breezers, in 2007 was dit nog maar 16 procent.

Vergeleken met andere landen van Europa (EU-15) blijven Nederlandse scholieren van 15 en 16 jaar qua alcoholgebruik tot de hoogste regionen behoren. Op de maat "minstens tien keer alcohol drinken in de maand voorafgaand aan de peiling" werd Nederland in 2007 alleen overtroffen door Oostenrijk (respectievelijk 24% en 30%). Ouders onderschatten doorgaans de hoeveelheid alcohol die hun kind drinkt.

Ondanks een wettelijk verbod kunnen jongeren onder de zestien jaar nog steeds gemakkelijk alcoholhoudende dranken verkrijgen, als zij daartoe een poging doen. De slaagkans is echter wel gedaald in slijterijen. Tussen 2001 en 2007 doet zich ook een daling voor in het percentage minderjarige jongeren dat aangeeft daadwerkelijk (illegaal) drank te bestellen of kopen. Toch had in 2007 de helft van de jongeren (49%) van 13-17 jaar in de maand voorafgaand aan de meting sterke drank besteld in horecagelegenheden. In slijterijen was dit maar twee procent.

Van de circa 1,2 miljoen probleemdrinkers vraagt slechts een klein deel hulp bij de verslavingszorg (3%), maar hun aantal groeit. In 2008 zijn ruim 33 duizend cliënten behandeld voor een primair alcoholprobleem. Dit is even veel als in 2007, maar 10 procent meer dan in 2006 en 48 procent meer dan in 2001. De piek lag in 2008 in de leeftijdsgroep 40-54 jaar. In ziekenhuizen steeg het aantal opnames vanwege een hoofddiagnose alcoholmisbruik- en afhankelijkheid, van ruim 5 600 in 2007 naar bijna 6 duizend in 2008 (+6%). Het aantal opnames waarvoor deze stoornissen als nevendiagnose stonden geregistreerd is ruim twee keer zo groot en steeg van bijna 12 duizend naar ruim 13 700 (+15%). Onder jongeren en kinderen van 16 jaar of jonger met een alcoholgerelateerde opname werd een toename geregistreerd van 263 in 2001 naar 711 in 2008 (+170%).

Aantal rokers onder jongeren niet verder gedaald

Tussen 2004 en 2007 schommelde het percentage rokers onder Nederlanders van 15 jaar en ouder rond hetzelfde niveau. Van 2007 naar 2008 trad weer een geringe daling op in het percentage rokers, maar het verschil is klein (respectievelijk 27,5% en 26,7%). Het percentage zware rokers (20 sigaretten per dag of meer) daalde eveneens licht, van 7,2 naar 6,7 procent onder mensen van 12 jaar en ouder.

Onder scholieren van het reguliere voortgezet onderwijs is het percentage actuele rokers, na een forse daling tussen 1996 en 2003, in 2007 gestabiliseerd op 19 procent. Er zijn geen verschillen tussen jongens en meisjes.

In 2008 hebben in totaal 1,4 miljoen mensen een poging gedaan om te stoppen met roken. Bij de hulpvraag voor tabaksverslaving gaat het in hoofdzaak om zelfzorg en het zoeken van hulp bij de huisarts. De markt voor nicotinevervangende middelen (pleisters, kauwgom, tabletten) nam tussen 2007 en 2008 verder toe. Diverse campagnes stimuleren rokers om te stoppen met roken.

Voor het jaar 2005 werd geschat dat er ongeveer negentig duizend klinische ziekenhuisopnames plaatsvonden onder mensen van 35 jaar en ouder vanwege rokengerelateerde ziektes. De daling in roken onder scholieren kan op termijn leiden tot een aanzienlijke gezondheidswinst, vooral een daling in het aantal gevallen van chronische luchtwegobstructie en longkanker.

Sterfte

Roken is in Nederland nog steeds de belangrijkste oorzaak van voortijdige sterfte. In 2008 overleden ruim 19 300 mensen van 20 jaar en ouder aan de directe gevolgen van roken, ongeveer even veel als in 2007. De sterfte aan longkanker is de belangrijkste aan roken gerelateerde doodsoorzaak en deze sterfte nam tussen 2003 en 2008 iets toe, vooral onder vrouwen. In deze aantallen zijn nog niet de sterfgevallen vanwege passief meeroken verdisconteerd. In 2008 waren alcoholgerelateerde aandoeningen de directe aanleiding voor 765 sterfgevallen; in nog bijna duizend gevallen stonden alcoholgerelateerde aandoeningen als secundaire doodsoorzaak geregistreerd. De stijging in de totale sterfte door alcoholgerelateerde aandoeningen vanaf begin jaren negentig zette zich tussen 2004 en 2008 niet door. De sterfte aan alcoholgerelateerde aandoeningen en tabak is vele malen groter dan de (hard)drugssterfte. In 2008 overleden 129 drugsgebruikers aan de gevolgen van een overdosis, meer dan in 2007 (99). In de afgelopen tien jaar fluctueert dit aantal tussen ongeveer 100 en 140 gevallen. Slechts een op de vijf slachtoffers is jong (tussen 15 en 34 jaar). Tien jaar geleden was dat nog bijna de helft (47%). Vergeleken met een aantal andere Europese lidstaten blijft de acute drugssterfte in Nederland gering.

Markt

Toename versnijdingsmiddelen in ecstasy en cocaïne

Al jaren bevatten 'ecstasy-pillen' op consumentenniveau overwegend MDMA-achtigen (in 2007 91% van de geteste pillen). Aan het einde van 2008 en in de eerste helft van 2009 daalde echter het aandeel pillen dat MDMA bevatte sterk en nam het aandeel pillen met al dan niet farmacologisch vergelijkbare stoffen (zoals mCPP) sterk toe. In de eerste helft van 2009 bevatte nog maar 70 procent van de ecstasy-pillen MDMA. In cocaïnemonsters worden in toenemende mate geneesmiddelen aangetroffen, vooral levamisol, een middel dat niet meer voor humaan geneeskundig gebruik is geregistreerd. De gezondheidsrisico's van snuiven of roken van met levamisol versneden cocaïne zijn niet precies bekend. In de Verenigde Staten zijn gevallen van ernstige bloedziekten gerapporteerd.

Het gemiddelde THC-gehalte (het belangrijkste werkzame bestanddeel van cannabis) in nederwiet is tussen 2004 en 2007 gedaald van 20 naar 16 procent, en in de jaren er na op dit niveau gestabiliseerd. In 2009 was het gemiddelde percentage THC in nederwiet 15 procent. De gemiddelde prijs voor een gram nederwiet is in de afgelopen jaren licht gestegen. In 2009 was de gemiddelde prijs 8,1 euro per gram voor de soort die als meest populair was aangekocht en 10,5 euro voor de 'meest sterke' variant. Er zijn geen aanwijzingen dat cannabis die verzwaard is met loodpareltjes of glasdeeltjes via coffeeshops de markt bereikt. Over de aanwezigheid van andere stoffen in nederwiet, zoals pesticiden, en de mate waarin deze schadelijk zijn voor de gezondheid van de cannabisgebruiker is weinig bekend.

Delicten tegen de Opiumwet

Opsporingsonderzoeken naar ernstige vormen van georganiseerde criminaliteit zijn meestal drugsgerelateerd

De opsporingsonderzoeken naar meer ernstige vormen van georganiseerde criminaliteit zijn ook in 2007 en 2008 in meerderheid gericht op drugs. Meestal gaat het om organisaties die zich bezighouden met harddrugs en de meest genoemde drug hierbij is cocaïne. Het aandeel van de onderzoeken die te maken hebben met harddrugs daalde in 2008, terwijl het aandeel zaken met alleen softdrugs – en dan met name nederwiet - toenam.

De instroom van Opiumwetdelicten in de strafrechtshetketen daalt licht

Het algemene beeld over 2007 en 2008 is dat van (zeer) lichte dalingen van de ingestroomde en afgedane Opiumwetdelicten. Dit geldt zowel voor het aantal verdachten bij de politie en de Koninklijke Marechaussee als voor de instroom en de afdoeningen van Opiumwetzaken bij het OM en de rechter. 2004 was een 'piekjaar' wat betreft Opiumwetdelicten in de strafrechtshetketen. Sindsdien zette een stabilisatie in met recent (zeer) lichte afnames. De dalende trend is het duidelijkst bij harddrugsdelicten. Het aandeel hard- en softdrugsdelicten nadert elkaar sinds 2004. Bij het OM is het aandeel in 2008 praktisch gelijk.

Het aandeel van Opiumwetdelicten op het totaal van alle delicten is de laatste jaren redelijk constant; blijkbaar volgen Opiumwetdelicten dezelfde lijn als het totaal van alle delicten.

Dagvaardingen en straffen

Tweederde van de Opiumwetdelicten wordt gedagvaard. Het aandeel dagvaardingen is in 2008 gedaald ten opzichte van 2007. Er zijn opmerkelijke verschillen tussen hard- en softdrugszaken: zaken met harddrugs en vooral zaken waarbij het gaat om hard- én softdrugs worden vaker gedagvaard dan softdrugszaken.

De rechter legt meestal een taakstraf of een (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf op. Het aantal taakstraffen is sinds enkele jaren hoger dan het aantal van deze vrijheidsstraffen. (Deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen zijn vooral opgelegd voor smokkel, productie of handel in harddrugs, taakstraffen vooral voor smokkel, productie of handel in softdrugs. Het aantal vrijheidsstraffen voor Opiumwetdelicten neemt de laatste jaren af, het aandeel bleef constant.

Delicten gepleegd door gebruikers

Drugsgebruikers plegen minder vermogensdelicten maar meer geweldsdelicten

De daling van de criminaliteit in Nederland, en dan met name de aanzienlijke daling van vermogensdelicten, lijkt deels te verklaren door een afname van de criminaliteit van de opiaatgebruikers. Er komen namelijk minder problematische drugsgebruikers met hoge criminele recidive het strafrechtelijk systeem binnen, met name minder verslaafden met opiaten als primair probleemmiddel die voornamelijk vermogensdelicten plegen. Drugsgebruikers plegen evenwel meer geweldsdelicten dan voorheen, hetgeen mogelijk verklaard kan worden door een toename van het crackgebruik.

Aandeel gedetineerden dat een probleem heeft met drugsgebruik onveranderd

Blijkens recente onderzoeken onder Nederlandse gedetineerden kampt circa 30 tot 38 procent met problematisch drugsgebruik of een drugsverslaving in het jaar voorafgaand aan de detentie. Onder de zeer actieve veelplegers en de personen met de maatregel tot plaatsing in een Inrichting voor stelselmatige daders bevinden zich veel problematische drugsgebruikers.

Verslavingsreclassering steeds vaker ingeschakeld

De verslavingsreclassering begeleidt steeds meer cliënten. In 2007 en 2008 waren het er 17 tot ruim 18 duizend. Ook het aantal activiteiten van de verslavingsreclassering vertoont een toenemende trend. Er is met name vaker toezicht uitgeoefend, er zijn meer diagnoses gesteld (waartoe ook de afname van de Recidive Inschattingsschalen wordt gerekend) en meer rapporten opgesteld.

De Inrichting voor Stelselmatige Daders

In 2007 kwamen er 295 nieuwe ISD'ers binnen, in 2008 292. Gemiddeld per maand waren het er 662 in 2007 en 607 in 2008. De meesten volgen een regime met gedragsinterventies in de penitentiaire inrichting of daarbuiten. Een minderheid van 21 tot 24 procent verblijft in basisregime zonder gedragsinterventies.

Tabel 1a Kerncijfers Middelengebruik

	Cannabis	Cocaine	
Gebruik algemene bevolking (2005)			
- Percentage recente gebruikers ^I	5,4%	0,6%	
- Percentage actuele gebruikers ^I	3,3%	0,3%	
- Trend recent gebruik (2001-2005)	Stabiel	Stabiel	
- Internationale vergelijking	Iets onder gemiddelde	Onder gemiddelde	
Gebruik jongeren, scholieren (2007)			
- Percentage actuele gebruikers, 12-18 jaar	8%	0,8%	
- Trend 12-18 jaar (1996-2007)	Daling	Stabiel	
- Internationale vergelijking, 15/16 jaar	Boven gemiddeld	Gemiddeld	
Aantal probleemgebruikers			
	29 300 (afhankelijkheid) 40 200 (misbruik)	Onbekend	
Aantal cliënten verslavingszorg (2008)			
- Middel als primair probleem	8 410	9 686	
- Middel als secundair probleem	5 940	7 581	
- Trend (2002-2008)	Stijging	Stijging tot 2004, daarna stabilisering	
Aantal ziekenhuisopnames (2008)			
- Misbruik/afhankelijkheid als hoofddiagnose	57	131	
- Misbruik/afhankelijkheid als nevendiagnose	476	617	
- Trend (2002 – 2008)	Stijging	Stijging	
Geregistreerde sterfte (2008)^V			
	Geen primaire sterfte	22 (primair)	

I. Recent gebruik is gebruik in het afgelopen jaar, actueel gebruik is gebruik in de laatste maand. j = jongens, m = meisjes. II. Tussen 2003 en 2007. III. Schatting uit 2003. Circa 478.000 mensen voldeden in 2007-2009 aan een diagnose alcoholmisbruik of -afhankelijkheid. IV. Gebaseerd op de zware rokers (20 of meer sigaretten per dag). V. Primaire sterfte: middel als primaire (onderliggende) doodsoorzaak. Secundaire sterfte: middel als secundaire doodsoorzaak (bijdragende factor of complicatie). VI. Hierbij is de sterfte aan verkeersongevallen en sterfte geassocieerd met kanker nog niet meegerekend.

	Opiaten	Ecstasy	Amfetamine	Alcohol	Tabak
	<0,1% <0,1%	1,2% 0,4%	0,3% 0,2%	85 % 78 %	- 26,7% (2008)
	Stabiel	Stabiel	Stabiel	Stabiel	Daling
	Laag/midden	Boven gemiddelde	Onder gemiddelde	Gemiddeld	Gemiddeld
	0,4 %	0,8%	0,8%	51 %	19%
	Stabiel	Daling	Daling	Daling ^{II}	Daling
	Gemiddeld	Boven gemiddelde	Beneden gemiddelde	Hoog	Gemiddeld
	17 300 – 18 100	Onbekend	Onbekend	1 200 000 ^{II}	±1 000 000 ^{IV}
	12 711 1 923	191 571	1 446 910	33 205 5 528	n.v.t.
	Daling	Stabiel, geringe daling vanaf 2005	Stijging	Stijging	n.v.t.
	79 542	54 145		5 983 13 717	Onbekend
	Daling	Stijging		Stijging	Onbekend
	52 (primair)	<5		765 (primair) ^{VI} 1 009 (sec.)	19 357 (primair+sec.)

Tabel 1b Kerncijfers Drugsriminaliteit: Opiumwbedelicten in de strafrechtsketen¹

Fase in keten	Aantal verdachten politie/KMar 2007	Aantal zaken OM 2008	Afdoeningen rechter 1 ^e aanleg 2008	Vrijheidsstraffen 2007
Aantal Opiumwet				
- Totaal	21 477	18 785	11 487	4 165
- Harddrugs	10 709	9 086	5 835	n.b.
- Softdrugs	7 870	8 977	5 210	n.b.
- Beide	2 804	651	436	n.b.
- Ontwikkeling 2006-2007/2008	(Zeer) lichte daling	Lichte daling	Daling	Daling
- Globale trend 2002-2007/2008	Toenames tot 2004, sindsdien stabiel op relatief hoog niveau, harddrugs licht dalend sinds 2005, softdrugs toename in 2005, daarna licht dalend	Toenames tot 2004, daarna dalend/licht dalend. Harddrugs dalend sinds 2005, softdrugs redelijk stabiel sinds 2005, licht dalend na 2006	Gaat op en neer. Daling harddrugs sinds 2003, toename softdrugs tot 2006, daarna daling	Toename tot 2003, daarna daling
% Opiumwet op totaal	7%	7%	8%	17%
- Ontwikkeling % 2006-2007/2008	Stabilisatie	Stabilisatie	Stabilisatie	Stabilisatie

1. Over verdachten bij politie/KMar en vrijheidsstraffen zijn cijfers tot en met 2007 beschikbaar; over zaken ingestroomd bij OM en afgedaan door rechter tot en met 2008. Bronnen: HKS, KLPD/DNR; OMDATA, WODC.